GENEESKUNDE EN HYGIËNE

DOOR

R. M. ROBLES, *arts*

Aruba kan als een gezond eiland beschouwd worden. Bepaalde infectie- en tropenziekten komen op Aruba niet voor. Doordat het eiland een droog klimaat heeft en er geen bossen met moerassen zijn, missen wij hier bij de evenaar de tropenziekten, die er bij onze Zuidelijke buren wel heersen. De meeste infectieziekten zijn dan ook geïmporteerd. Ongeveer vijftig jaar geleden was er slechts één dokter op het eiland, dat toen zowat 8000 inwoners telde. Zijn werkkring strekte zich over het gehele eiland uit. Zo duurde het dikwijls drie uur rijden met paard en rijtuig om een zieke in de buurt van San Nicolaas te bezoeken. De dokterstarieven waren laag. Eénmaal in de week ging de dokter naar San Nicolaas, waar de Phosphaatmaatschappij gevestigd was. (Als dit plaats vond, waren de overige nederzettingen verstoken van medische hulp).

Een hospitaal was er in die tijd niet; indien er mensen waren die hospitaalbehandeling nodig hadden, werden ze in een bepaalde particuliere woning opgenomen en verpleegd, alwaar een oude vrouw als verpleegster fungeerde. Indien er operatief ingegrepen moest worden, geschiedde dit, indien mogelijk, thuis. Voor grote operaties, die wachten konden, werden de patiënten per schoener naar Curaçao gestuurd. Geen wonder dus, dat de kwakzalverij toen hoogtij vierde.

Als er een kind ziek was, werden de oude vrouwen in de buurt, die vele kinderen hadden, om raad gevraagd en steeds waren deze vrouwen bereid te helpen. Dit waren de z.g. „Curiosas". Zij gaven slechts raad en deden dit niet uit winstbejag. In de regel gaven zij een afkookseltje van kruiden, zo niet, dan het een of ander middeltje, dat zij in een winkel in de stad gekocht hadden. Apotheken waren er niet, behoudens de apotheek van de Gouvernementsarts, die uitsluitend zijn eigen recepten klaarmaakte. Bepaalde winkels in de stad hadden een kast met patentmiddeltjes en andere medicijnen, die zij aan het publiek verkochten. De eigenaars dokterden meestal zelf mede. Veelal maakten sommige mensen, dikwijls vreemdelingen, er een kwakzalversbedrijf van.

Deze „Bruha-mannen" werden zeer goed betaald en vooral, wanneer er plotseling weer een nieuwe „Bruha-man" kwam opdagen, maakte deze in korte tijd een aardig duitje. Tot nu toe is dit bijgeloof nog niet verdwenen en vooral de mensen, die betrekkingen hebben in St. Domingo, bestellen nog steeds flesjes, met een gekleurd watertje gevuld die tegen fancy prijzen verkocht worden. Tegenwoordig worden niet zo zeer tegen ongeneeslijke kwalen, alswel tegen ongelukkige liefdes-affaires of om zich tegen het een of andere kwaad te beschutten, drankjes verkocht. In 1935 werd

de eerste particuliere apotheek op Aruba te Oranjestad opgericht en werden verder alle z.g. medicijnbereidingen verboden.
Thans zijn er twee apotheken in Oranjestad en twee te San Nicolaas gevestigd.

Hygiënische verzorging bestond niet. Er was geen hygiënische dienst en de kindersterfte was zeer hoog. In 1921 kreeg Curaçao zijn hygiënische verordeningen, welke voor die tijd als voldoende beschouwd konden worden. Toen nu in 1926 de „Lago Oil & Transport Co. Ltd." eigenlijk begon met een raffinaderij op Aruba te bouwen en er vreemde arbeiders geïmporteerd werden, bleek het weldra, dat een verandering in de bestaande toestand diende te komen. Er verrezen honderden hokjes van hout en blik, welke zo maar door elkaar in San Nicolaas gebouwd werden. Tot nu toe worden ze nog als woning gebruikt, vanwege de nog steeds bestaande zeer grote woningnood. Sanitair was er toen niet. De zon moest ons maar te hulp komen om de uitwerpsels op te drogen, die tussen de cactushagen werden gedeponeerd. Eerst in 1935 kwam er een bouwverordening tot stand, welke luidde: „dat alle woonhuizen na 1935 gebouwd, van sanitair moesten voorzien worden".

Natuurlijkerwijs bleef er een wantoestand bestaan, die tot nu nog voortduurt. Eerst in 1941 werd een aanvang gemaakt met de Hygiënische dienst. Er was reeds voor dien een Controleur, doch van een geregelde dienst kon niet worden gesproken bij gebrek aan personeel. Nu is de Hygiënische dienst dit jaar uitgebreid en zijn er een Controleur en 5 Opzichters. Aan het hoofd staat een Chef Hygiënische dienst, die ook met andere werkzaamheden belast is.

Alhoewel de toestand in de laatste tijd danig verbeterd is, zal het nog geruime tijd duren, alvorens wij zullen kunnen spreken van een geheel verbeterde toestand. Doordien er steeds nieuw gebouwd wordt, moeten vele krotten geleidelijk plaats maken voor moderne huizen met sanitair; hierdoor komt er een verbeterde hygiënische toestand. Door gebrek aan Wetten, waardoor sancties kunnen worden toegepast, moet steeds opvoedend gewerkt worden, hetgeen dikwijls onoverkomelijke moeilijkheden met zich medebrengt.

Vroeger geschiedde de Watervoorziening door het regenwater in bakken te ververgaren en in de koenoekoe's (de buitendistricten) in de zogenaamde „Tankies" (dit zijn grote kuilen in de lager gelegen plaatsen tussen de heuvels). Dit water werd zonder het eerst te koken als drinkwater gebruikt, zodat menigeen het slachtoffer van buikaandoeningen werd. Vooral bij kleine kinderen was dit het geval, doch in de volksmond heetten deze darmaandoeningen steeds een gevolg van het tanden krijgen. Vele zuigelingen stierven, vooral in de buitendistricten vanwege darmaandoeningen.
Deze wantoestanden zijn in de loop van jaren veranderd naar gelang de Watervoorziening door het in gebruik nemen van destillatie-inrichting meer en meer werd uitgebreid. Oranjestad en San Nicolaas zijn nu bijna volledig van waterleiding voorzien. Deze dient zowel voor drink- als voor waswater. Het leidingwater is nog steeds vrij duur. In de koenoekoe's brengen de watertrucks het gedestilleerde water bij de huizen en verkopen dit per kerosineblik.

Het regenwater wordt nog steeds in de regenbakken opgevangen en indien deze goed muskietenvrij zijn afgesloten, zal het muskietenvraagstuk in de stad zijn opgelost. Ons muskietenvraagstuk is er één dat speciaal voor de bewoonde buurten geldt.

Het voornaamste volksvoedsel was vroeger gezouten of verse vis met „Funchi" (maïsmeel). Er werd in de buitendistricten veel geplant. De mensen waren toen nog niet in de oliebedrijven tegen hoge betaling opgenomen; er werden ook veel geiten en varkens gefokt. De kleine maïs was het hoofdvoedsel. Verder werden er bonen en pinda's geplant.
Indien er enige droge jaren achter elkaar waren, dan ontstond er plotseling schaarste aan maïs en andere verse producten. Opmerkelijk is het, dat dan vele gevallen van avitaminosen en scheurbuik zich voordeden. De sterksten overleefden dit. Wanneer er weer volop maïs en bonen waren, dan verdwenen de avitaminosen. Tot heden ten dage is het nog een volksgeloof, dat de regens de ziekten wegwassen. Mede door de „Lago Oil & Transport Co." Ltd. die in haar winkels verse groenten en vruchten aan haar arbeiders tegen zeer lage prijzen verkoopt en tevens door de vele Venezolaanse en Dominicaanse schoenertjes, die geregeld verse groenten en vruchten aanbrengen, raken de mensen gewoon veel meer groenten en fruit te consumeren, waardoor de avitaminosen steeds meer afnemen.

De indeling van de Medische dienst is nu als volgt: De Gezondheidsdienst en de Hygiënische dienst van het eiland Aruba ressorteren onder de Openbare Gezondheidsdienst te Curaçao, aan het hoofd waarvan de Directeur van de Openbare Gezondheidsdienst staat. Op Aruba berust de leiding in handen van de Chef van de Geneeskundige dienst, die de zaken op het eiland regelt. Te Oranjestad zijn twee Gouv. geneeskundigen en in Savaneta één. De geneeskundigen in Oranjestad zijn belast met het werk in de districten bewesten de weg van Sta. Cruz naar Ajo, terwijl de geneeskundige te Savaneta belast is met de districten ten Oosten van deze weg.
De geneeskundigen doen dienst te Oranjestad en hebben daar hun spreekkamers. Deze zijn n.l. ondergebracht in het gebouw van de Openbare Gezondheidsdienst, een in 1947 gerestaureerd gebouw, waarin ook het Laboratorium gehuisvest is.
Verder vinden we in de kantoren van de Hygiënische dienst de spreekkamer van de vroedvrouw. De Chef van de geneeskundige dienst is tevens belast met de administratie, contrôle zuigelingenzorg, quarantaine dienst te Oranjestad en de schooldienst. Een geneeskundige is belast met de armenpraktijk, hygiënische dienst, krankzinnigen- en gevangenisdienst.
De andere geneeskundige is belast met het hospitaal en de t.b.c.-bestrijding. De geneeskundige in Savaneta is tevens belast met de armenpraktijk te San Nicolaas, quarantaine dienst te San Nicolaas en contrôle op de prostituées. Verder zijn er nog een Gouv. chirurg en een Gouv. keel-, neus- en oorarts, die tevens de Gouv. oogpraktijk uitoefent. Aan de t.b.c.-bestrijding is een verpleegster toegevoegd. De t.b.c.-bestrijding vindt in het hospitaal plaats, waar de contacten 2 keer per week worden onderzocht en doorgelicht. Zo nodig worden dan X-photo's gemaakt. De verpleegster bezoekt de patiënten en contact-personen thuis en geeft adviezen over hygiënische maatregelen en spoort deze tot geregelde contrôle aan.
De t.b.c.-patiënten worden, indien ze geneeslijk zijn naar Curaçao gestuurd, waar ze behandeld worden. De ongeneeslijke patiënten worden zoveel mogelijk bij familie aan huis geïsoleerd. Aan de zuigelingenzorg is ook een verpleegster toegevoegd. Door de zuigelingenzorg worden adviezen gegeven aan moeders en de babies worden geregeld gecontroleerd en gewogen en naar de voeding wordt steeds geïnformeerd.
De verloskundige dienst wordt verricht door twee Gouv. vroedvrouwen, waarvan

de ene te Oranjestad en de andere te Savaneta gevestigd is. Verloskundige hulp werd vroeger verleend door oude vrouwen, die een zeer gebrekkige opleiding hadden genoten; nu zijn er behalve de Gouv. vroedvrouwen nog 3 andere particuliere vroedvrouwen, wat voor het eiland voldoende is.

Verder zijn er nog 10 particuliere geneesheren, waaronder een oogarts en een specialist voor huid- en geslachtsziekten. De „Lago Oil & Transport Co. Ltd." heeft haar eigen medische dienst, waaraan 15 doktoren verbonden zijn. Dit bedrijf verzorgt zelf zijn eigen employé's met hun families. Er is een hospitaal alleen voor het personeel.

De „Arend Petroleum Mij." (een onderdeel van de Royal Shell) die op Aruba niet zo uitgebreid is als de „Lago", geeft aan haar arbeiders volledige medische hulp en aan hun gezinnen poliklinische behandeling en medicijnen. Vroeger had de „Arend Petroleum Mij." haar eigen hospitaaltje, doch dit werd in 1943 gesloten. Haar patiënten worden nu in het San Pedro hospitaal verpleegd.

De Gouv. patiënten worden ook in het San Pedro Hospitaal verpleegd. Dit is een R.K. particuliere inrichting, waarmede het Gouvernement een overeenkomst heeft. Tevens is dit het enige hospitaal buiten de „Lago", waarin de patiënten worden opgenomen.

De medische verzorging, vanwege het Gouvernement, is voldoende. Onder Gouv. patiënten worden gerekend allen, die in het bezit van een Gouv. kaart zijn. Deze kan gratis verkregen worden, of tegen betaling van *f* 2,50 per 6 maanden. Deze kaarten worden verstrekt aan min- of onvermogenden. De ambtenaren met een salaris beneden *f* 250,— per maand hebben recht op vrije behandeling. De burgerpolitie en gevangenbewaarders hebben ook voor hun gezinnen vrije behandeling; tevens zijn alle arbeiders, die minder dan *f* 250,— per maand verdienen bij de ziekteverzekering opgenomen en zijn alle arbeiders tegen ongevallen verzekerd.